

הלכות שבת סימן שכר קנר באר הגולה

י שם בנקרא קנר
והנה כ שם קנר
ל רש"י שם קנר
מ שבת קנר במשנה
וקנא קנא, ה"ה
וקנא שם קנר
הקפדים בקנר
נ שם בנקרא אלכא
דכ והנה כ שם
במשנה ע שם
בנקרא אלכא דכ
והנה פ שם קנר
במשנה ובנקרא

*מותר להחזיר בדי שתאכל מהו בהמה הגה (יב) ויש אומרים דלא שרי להחזיר *נכ בקשר שאינו של קנא (והנהו אלפסי), אבל אסור לשפשוף בהם בידים בדרך שעושים באכלי בהמה כדי שיהיו נוחים לאכלם, דשויי אכל בדבר שאינו אכל מותר (יג) לעשותו אכל, אבל מטרם באכלא בדרך שהוא ראוי לאכלה לא טריחין בה להכשירו ולתקנו יותר: ה' יעצים שקצצן מן האילן ויש מאכלים אותם לבהמה *בעודם לחים, מותרין ומפספסין (לשון שפשוף) בהם להאכילם, (יד) שאינם ראויים בלא שפשוף: ו' (ז) למחבתין (טו) דלועין לפני בהמה, והוא (טז) שנתלשו מאתמול: ז' מחבתין נבלה לפני הפלבים אפלו נתנבלה היום, בין שהיתה מסבגת (יז) בין שהיתה בריאה. *והנה מלי נבלה (יח) הקשה (ס) (ט) שאי אפשר להם לאכלה בלא חתיכה, אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה לא, דמטרם במה שהוא ראוי לא טריחין *ויעני לעיל סימן שכא אם מותר לחתכו (כ) דק"דק (ו) (כא) לפני עופות: ח' (כב) אין חותכין שחת (פרוש, רק של תבואה שנקצר טרם נתבשלה התבואה) וחרובין לפני בהמה, בין דקה בין גסה, *משום (כג) דבלא חתוף נמי הוי לאכילה: ט' (כד) אין אוכסין את הגמל, *דהינו שמאכילה בידו בלי קף עד שמרחיבין בגי מעיה קאבוס,

באר היטב

(ד) מחבתין. ודוקא ברלועים קשים כמ"ש ס"ז: (ה) שאי אפשר. ואפלו נאכלים ע"י הדחק בלא חתיכה שרי, ב"י, מ"א, ע"ש: (ו) לפני עופות. הט"ז הניח דברי רמ"א בצ"ע, ע"ש. ועמ"א:

באר הגולה

שפיר דמי, מיון שאינו מקרס בידו ולא מסבב בהמלך: * מותר להחזיר. כן הוא גרסת רש"י והרא"ש דאף בתלמוד מטר להחזיר, וגרסת הר"ף ו'לא להחזיר, ובהנחות הגר"א כתב שדרכיו נכונים מאד, וכן בפרוש ר"ח שבידיו משמע שגורס בהר"ף, אבל באורו הוא בדרך אחר⁽¹⁾, ואולי דגם כגון הגר"א כן: * רק בקשר וכו'. ענין לקמן בסימן תרנא בטור, והוא נובע מספק ל"ג עמוד ב, דאם הוא אגוד פאגדות של ירק לא הוי קשר של קנא: * בעודם לחים. ענין בשלטי גבורים שקטב דא סתמיהו עומדים לאכילת בהמה, דאי לא הוי הם מקצים ואסור בטלטול, ונכ"ל בסימן שח סעיף כח. ולפי מה שפרש רש"י בשבת קנ"ה דבור המתחיל 'זירין דאנן', דבענין לחין ראויין לבהמה ורב גני' אדם מניחים אותם לעצים, אין תרעו עולה קשה כל' קף. וענין שם בבית יוסף סימן שח מה שקטב אודות חבילי נדרין, דמשמע שם דאף שראויים לאכילת בהמה מכל מקום בענין הנקנה דוקא מבעוד יום, וענין שם בב"ח ופרישה, אמנם מצאתי לאחד מהראשונים שדבר כזה והוא בחיובי רש"י וזה לשונו: קסבר שויי אכלא משויין וכו', וקשה לי, דהא תנן בספק מפנין: חבילי קש וחבילי עצים וחבילי נדרין אם התקנו למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן, אלא כל שאינו מתקנו למאכל בהמה מערב שבת אפלו בטלטול אסורין, וכל' שכן דלא מטלטלין ומשויין אכלא? ויש לומר, דהתם בולא בעי להו למאכל בהמה אלא לצורך מקומן, ואי נמי, לצורך עצמן לישב עליהן, עד כאן לשונו: * והנה מלי נבלה הקשה. והיו משפחת לה? בבשר פילי [גמרא]: * וענין לעיל סימן שכא אם מותר וכו'. ענין בקנא אברהם ובשאר אחרונים דאסורו הוא משום טחינה. והנה אף דלכאורה משמע מלשון רמב"א דקאי אנהל דאני בה לעיל, אבל המעין בתרומת הדשן שממנו העסק הדין לעיל, והעתיקו הסג"א אברהם גס"כ בסעיף קטן י', יראה דנק אבשר חי פשר קאי, דמפני חשיבותו אינו עומד לחיות ולקלבים כי אם לעופות, ולקם אינו ראוי כי אם כשמתחבן דק"דק, אבל בשר נבלה רבו עומד לאכילת כלבים ולקם אין צורך דק"דק, ואולי כן בס"א ולא שך טחינה, ועל כן בורר דהנ"א רק אבשר חי נכ"ל בשכ"א קאי, וקצר בלשונו: * דהינו שמאכילה בידו בלי קף וכו'. הנה מרש"י משמע דגם זה מירי שחובב

משנה ברורה

הנושכת בעת הדישה לא נזכר פה בשלחן ערוך, וענין בבאור הלכה שבארנו דלענין מוצ' בודאי יש לזהר שלא לתן המים בעצמו בשבת, דלהרבה גדולי הראשונים חזק בזה משום לש: ד' (יב) ויש אומרים וכו'. כתב בתוספת שבת וכן בספר בית מאיר דכלי עלמא סבירא להו הכי, ומפני שלא מצא דין זה מפרש רק במקום אחד, כתב 'יש מי שאומר'. וענין בחיובי רבי עקיבא איגר בשם מהריק"ש דדעתו דהרמב"ם חולק על זה. ומכל מקום לדינא אין להקל, דדעת רש"י והרמ"ך גס"כ דיש קושר ומחזיר אף באכלי בהמה, וכמו שכתבתי לעיל בסימן שיו סעיף ה בבאור הלכה, ובחיי"א דגם הרמב"ם מודה דבקש ותכן יש קושר ומחזיר: (יג) לעשותו אכל. משום (י) צערא דבהמה: ה' (יד) שאינם ראויים. והנה בכלל שויי אכלא דמותר: ו' (טו) דלועין. ודוקא (יב) כשהם קשים שאינם ראויים לאכל בלא חתוף, אבל כשהם רכים הוי בכלל מטרם באכלים ואסור. ואפלו קשים (יז) לא יחתכום דק"דק, משום טוחן, כדלעיל בסימן שכא סעיף יב לענין חתיכה דק"דק. (יג) וענין שם עוד, דאסור טחינה לא שך רק אם דעתו להאכילם לאחר זמן, אבל מה שדעתו להאכילם הדלועים והנקות וכו' היא גנא לפני בהמה והעופות בפעם אחד, (יד) זה לא נחשב טחינה: (טז) שנתלשו מאתמול. דאלו נתלשו היום אסור אפלו לטלטלן (טו) לכלי עלמא משום מקצה: ז' (יז) בין שהיתה בריאה. ובספר אליה רבה מסתפק (טז) בבריאה, דלא היתה דעתו כלל מבעוד יום שמתו ונאכל ממנה לכלבים, דיהיה אסור בטלטול לכלי עלמא משום מקצה⁽²⁾, וכן בבאור הגר"א לא ברירא לה בזה: (יח) הקשה. ואפלו אם אינה קשה לגמרי, שראוי להם לאכילה על ידי הדחק, (יח) גס"כ בכלל שויי אכלא הוא ושרי: (יט) שאי אפשר להם

וכו'. והוא הדין כשהיא רכה אף שהפלבים הם קטנים, דכל נבלה קשה להם [גמרא]: (כ) דק"דק. דאף על גב דעופות אין יכולין לאכל כי אם בשבת דק"דק, (יח) מכל מקום אסור משום חשש טחינה. וענין בבאור הלכה דזה קאי דוקא על בשר חי פשר, אבל לא על בשר נבלה, דזה מותר אפלו דק"דק: (כא) לפני עופות. ודוקא כשחותף להאכיל לאחר זמן, אבל כל מה שדעתו להאכיל בפעם אחד שרי [פמ"ג]: ח' (כב) אין חותכין שחת וכו'. אפלו (יט) חתיכות גדולות דלית בהו משום טחינה: (כג) דבלא חתוף וכו'. ומוכח מזה (כ) דמירי ברפין, אבל בחורבין קשין שאינם ראויים בלתי חתוף, מטרם, דבכלל שויי אכלא הוא. וכל זה בחתיכות גדולות קצת, אבל דקות אסור משום חשש טחינה⁽³⁾, (כג) אם חתוף להאכילם לאחר זמן: ט' (כד) אין אוכסין וכו'. כל זה משום

שער הציון

דאוריתא אפלו לשיטה זו, וכמו שבארתי לעיל בסימן שכא בבאור הלכה, ענין שם: (י) רש"י: (יא) מגן אברהם: (יב) פרי מגדים: (יג) מגן אברהם, ופרי מגדים העתיקו בקאן: (יד) והוא דאסורין איהו דבר משום מטרם באכלא, אסור אף אם דעתו להאכיל לאחר: (טו) הנהו אפלו לרבי שמעון, דמדלא לקטינהו מאתמול, אקצינהו ודחניהו בידים, ואפלו אם לקטן אינו יהודי בשבת לא פליג [פמ"ג]: (טז) אבל בחולה קצת מבעוד יום מטר לרבי שמעון וקמא לן קומה: (יז) בית יוסף ושר"א: (יח) מגן אברהם ואלהיה רבה. והשו" ונהג"א מקלין בזה, אבל הרבה אחרונים העתיקו דברי מהגן אברהם: (יט) ב"ח ותוספת שבת: (כ) עלת שבת: (כא) ב"ח וכן משמע בבית יוסף: (כב) כנ"ל בסימן שכא סעיף יב:

הלכות שבת סימן שבר

באר הגולה 312

ולא דורסין, *דהניג שדורס לו מאכל בגרונו למקום (כה) שאינו יכול להחזירו, אבל מלעיטין. *אין מאמירין את העגלים אבל מלעיטין. איזו המראה, (כו) למקום שאינה יכולה להחזיר; הלעטה, *למקום שיכולה להחזיר: הגה *ורין (כו) תרגולים ואנזים דין עגלים (מהר"ל): *למחר לתן מאכל (כה) בפניהם של תרגולים: יא שאין נוהגין מים ולא מזונות (כט) לפני דבורים ולא לפני יוני שופך ויוני עליה (ל) ולא לפני (ו) חזיר, *אבל נוהגין לפני אנזין ותרגולים *ויוני ביותות רבן (לא) לפני (ט) כלב שמזונותיו עליהם: יב גמל *להאכיל (ט) תולעת המשי: יג (לג) מעמיד אדם בהמתו על-גבי עשבים מחברים (לד) ולא חישנין שמא יתלש מהם, *אבל לא על-גבי מקצה, מפני שאסור קל וחישנין שמא יתן לה ממנו בידים. ודוקא להעמידה על-גבי ממש, *אבל (לה) לעמוד בפניה בענין שלא תוכל להטות אלא דרך שם, מתר: יד יגוטיים מאכל מלפני חמור (לו) ונוהגים לפני שור, אבל אין נוטלים מלפני שור לתן לפני חמור, מפני שגמאס בריח השור (לו) ואין ראוי עוד לחמור: הגה (י) ויש מהמירין גס-פן בשאר מיני בהמות לקח מלפני אחת (לח) ולתן לפני אחת שאינה מינה (מרדכי פרק תולין וסמ"ג וסמ"ח): טו יאסור (לט) לגרף

צ שם וקרב יהודה
ק שם במשנה
ובמקרא וקרב יהודה
ר משנה שם ובמקרא
וכרב יהודה ש שם
במשנה ת שם
במקרא א שם
במשנה ב שם
במקרא ג תשנה
במשנה ד שם
במשנה ה שם
במשנה ו שם
במשנה ז שם
במשנה ח שם
במשנה ט שם
במשנה י שם
במשנה יא שם
במשנה יב שם
במשנה יג שם
במשנה יד שם
במשנה יה שם
במשנה יז שם
במשנה יח שם
במשנה יט שם
במשנה כ שם
במשנה כא שם
במשנה כב שם
במשנה כג שם
במשנה כד שם
במשנה כה שם
במשנה כו שם
במשנה כז שם
במשנה כח שם
במשנה כט שם
במשנה לו שם
במשנה לז שם
במשנה לח שם
במשנה לט שם
במשנה לו שם

באר היטב

(י) חזיר. דאוריז האיש שמגדל חזירים, וע' ביר"ד סימן קצ: (ס) קלב. אפילו קלב שאינו מגדלו בביתו מפר דמצינה לתן לו מזונות, וצ"ע סימן שח סוף סעיף כ"ט. יש נוהגין לתת חטין בשבת-שירה לפני

באר הלכה

בגרנו למקום שאינו יכול להחזירו, אבל מרמב"ם משמע דכיון שפאכילו תרבה כמאכל שלשה ימים, אפילו לא תחב בגרונו כלל גס-פן אסור, ולפיכך ניד מפורש רש"י, דהנה קשה לה מאי שוב 'אין דורסין' דנקט במשנה, אבל לדידה תרי מלי ניהו: * למקום שיכולה להחזיר. בחדושי מאדרי משמע קצת דדוקא ביד ולא בקלי: * ודין תרגולים ואנזים וכו'. ע"פ במשנה ברידה מה שפתיכי בשם אליה רבה ונתיב-חיים לאסור המראה על-ידי ישראלי בשבת בכל אונא, ובספר שו"ר-ברכה כתב בשם אחר מהגדולים, דהלא לא ילעיטו לעולם, שפתיכיה על פה אסורים וכו', וידוע שלפעמים הושט נקוב ולא אדעתיה, ואז למורים קשאנים משגיחים על זה: * ויוני ביותות. שגמולות אותן בבית, וכל זה מדי קשהם שלו, כן מוכח מאלה רבה. ולענין דעתי אין זה בדיד, דכיון שהם של ישראל ואינם אוכלין מהפך, כי היכי דמפר לבצליהו להכין להם מזונות הכי נמי מפר לאדם אחריו: * להאכיל תולעת המשי. צ"ע בבית יוסף דהנה שנותן לפניו עשבים לאכל ומפור לפניו עלי התותים וזולתם, ע"פ שם ונעל-פרתה דהפור משי להו אכלא, דאי לא הכי הנה הפור אסור וכנ"ל, ולשון הבית-יוסף דחוק מאד לפי זה, וצריך עיון קצת. וכתב בבכ"י יוסף: לגרף מתחתיהם שו"ר העלים היבשים, אפילו הם מאוסים שאדם ראויים לשאב בצל-חיים, אם תולעת המשי אתם אוכלים ביום ההוא עד שיגרפו שו"ר העלים מתחתיהם ואז הם מסתפנים בסבבם, ונרפין אותן בלאחר יד שלא כדרך גרסתן בחל"ל: * אבל לא על-גבי מקצה. ע"פ בחדושי רבי עקיבא אגרי: (כ)

ואפשר כדי שלא נטעה בכתת המחבר, ודע, דהא שמתירין למקום שיכולין להחזיר, הנה דוקא אם הוא נזיר או שלא לטללה, דכל בעלי חיים הם מקצים⁽¹⁸⁾, וכנ"ל בסימן שח סעיף מ, ע"פ שם: יא (כט) לפני דבורים ולא לפני וכו'. אפילו (ס) הם שלו, מכל מקום אין מזונותיהן עליו, דשיכחי להו בדברא⁽¹⁴⁾, וטרקא שלא לערף היא⁽¹⁵⁾: (ל) ולא לפני חזיר. דאין מזונותיו עליו לפי שאסור לגדלו, וכדאיתא בחשן-משפט סימן חט. ואם (כו) נפל לו בפרעון חובו, שפטר להשהותן עד שימצא למכרן בשוין⁽¹⁶⁾, מקרי מזונותן עליהם⁽¹⁷⁾ ומתר לתן להם מזונות: (לא) לפני קלב. ואפילו קלב שאינו מגדלו בביתו (ס) מתר⁽¹⁸⁾, דמצוה קצת גס-פן לתן לו מזונות, כמו שאמרו חז"ל שחם הקדוש-ברוך-הוא עליו לפי שמזונותיו מוצטין ומשקה אכילתו במצוי שלא יתעפל שלשה ימים, וע"פ באלה רבה. ולפני קלב רע אסור כמו לפני חזיר דאסור, משום דאסור לגדל חזירים וקלב רע [אחרונים]. יש נוהגין לתן חטים לפני עופות בשבת-שירה, (כח) ואינו נכח, שגרי אין מזונותן עליהם: יב (לב) להאכיל וכו'. לפי שמזונותיהן עליהם, שאין לו מה שיאכל⁽¹⁹⁾ כי אם מה שנותן לו האדם, ודמי לאנזין ותרגולים. ובטלול הם אסורין כשאר בעלי-חיים [פמ"ג]: יג (לג) מעמיד אדם בהמתו⁽²⁰⁾. דאיתא במכילתא: "למען ינוח", יכול לא ינוחו תולש ועוקר? כתיב "למען ינוח", ואין זה נוח אלא צער⁽²¹⁾: (לד) ולא חישנין. דאסור חמיר, וזהו בה: (לה) לעמוד בפניה. כיון שאין קרוב לה כל-כך ליפא למחש: יד (לו) ונוהגים לפני שור. שאין השור קצ במאכל הנשאר מן החמור, שאין מטיל רי: (לו) ואינו ראוי עוד לחמור. רק (כט) על-ידי הדחק, ומטרח בחנם. ודוקא לחמור שאינו מינו הוא קצ במאכלו מפני חרי, (ל) אבל לפני שור אחר שהוא מינו אינו קצ מפני חרי, ומתר לכלי עלמא: (לח) ולתן לפני אחת. דשמוא ימצא ריב בהאכל וקצ בו ויהיה הטרקא בחנם. וכתבו (לא) האחרונים דאין למחות ביד הנוהגין הפיר, דיש להם על מי לטמף, (ג) אם לא במינים הידועים שמאכלם נמאס בריחן היוצאין מפיהם, וקצ בהם הפיר האחר שהוא נותן לפניו: טו (לט) לגרף

שער הציון

(כ) לברש ותוספת-שבת וכן משמע מרש"י, וברמב"ם איתא השעם, וקדור שלא יאכיל כדרך שפאכיל בחל, שמא יבוא לידי כתישת קטניות או לישת קמח: (כד) דכל חילה דבמ"א הוא ממה דאמר שם ב"ד קנו וידלא לקיט בלשנה מהלכין לה, ודעה לפרש דהוא אפילו למקום שאין יכולין להחזיר, והם פירוש ביה"ד דדוקא למקום שיכולין להחזיר, ומה שהקשה רמ"א אמאי אפר המראה דלא לקיט בלשנה, כבר פירן זה בחדושי הר"ן, ע"פ שם: (כז) שלש-הגבורים: (כ) ברי"י יוסף: (כז) מגן-אברהם: (כח) מגן-אברהם: (כט) ט"ו: (ל) מאירי: (לא) ב"ח ואלה רבה וש"א, ומצאתי שגם המאירי חסידים להתר בהסמ"ק: (ג) אליה רבה:

הלכות שבת סימן שכד

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כז]

אבל בספר אליה נכה הקמיר שלא להמרות על ידי ישראלי⁽¹²⁾.

(12) אמנם לעיל (סי' שה ס"ק עא) לגבי האבסת אוזנים, הביא רק את דעת הרמ"א שאם אינו יכול להמרות על ידי נכרי מותר על ידי ישראל, ולא הביא את דעת הא"ר ושאר הפוסקים האוסרים על ידי ישראל בכל אופן.

[משנ"ב ס"ק כח]

הינו דנקא אם הוא זיהר אז שלא לטלטלה, דכל בעלי חיים הם מקצים⁽¹³⁾.

(13) ובאופן שיש צער בעלי חיים והפסד, כתב החזו"א (א"ח סי' נב ס"ק טז) שיש להקל באיסור מוקצה.

ואם אינו מכין להזיז את ראשו, אלא שעל ידי נתינת האוכל בפיה זו ראשו בדרך אגב, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ג פס"ו ס"ק א) שנחשב לטלטול מן הצד ומותר, ורק כשמכין להזיז את ראשו שיהיה במצב מסוים, נחשב לטלטול לצורך דבר האסור שאסור לעשותו.

[משנ"ב ס"ק כט]

אפילו הם שלו, מקל מקום אין מוזהרין עליו, דשכיחי להו בדברא⁽¹⁴⁾, וטרקא שלא לצורך⁽¹⁵⁾.

(14) ובעלי חיים שאין מוזהרין עליו, אך מאכל זה שמניח לפניו הם תאבים לו אינו מצוי להם במקום אחר, כתב החזו"א (א"ח סי' נט ס"ק א) שהסומך על דעת הר"ן שמותר להניח לפניו דבר מאכל, לא הפסיד.

וכן בעלי חיים שאין מוזהרין עליו, אבל רגיל הוא לתת להם אוכל כל יום, ולכן אינם רגילים לשוטט במקומות אחרים, ואם לא יתן להם ישארו רעבים, כתב הכף החיים (ס"ק מג) שמשום צער בעלי חיים מותר לתת להם אוכל גם בשבת.

(15) אולם מאכל שהיתה כוונתו להשליכו למקום אחר גם בלא הצורך להאכיל בעלי חיים, כתב אשל אברהם (בוטשאטש מהדור"ק) שמותר להשליכו לפניו, וכל שכן שמותר להשליכו לפניו אם היתה כוונתו מתחילה להשליכו במקום זה.

[משנ"ב ס"ק לו]

ואם נפל לו בפרעון חובו, שמתר להשהותו עד שיקצא למקומו⁽¹⁶⁾, מקרי מוזהרין עליו⁽¹⁷⁾.

(16) וכן בנפלו לו בירושה, או ציד שהודמן לו בעת הציד שפסק השו"ע (ח"מ סי' תט ס"ד, ויר"ד סי' ק"ז ס"א) שמותר לו להשהותו ולמוכרו בדמיהם, כתב המחצה"ש (ס"ק ו) שנחשבים שמוזהרין עליו, ולכן מותר לו לתת לפניו מוזהר בשבת.

(17) ולענין טירחה לזון מי שאינו יהודי, כתב לקמן (סי' שכד ס"ק ב) שהאין יהודי נחשב שמוזהרין עליו, משום שמפרנסים עניים שאינם יהודים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום.

[משנ"ב ס"ק לא]

ואפילו קלם שאינו מגדלו בביתו⁽¹⁸⁾.

(18) משמעות דברי המשנ"ב, שגם כלב של הפקר מותר ליתן לפניו מזונות, וכן כתב השו"ע דרב (ס"ו). ובערוך השלחן (ס"ב) כתב שאם ידוע שהוא רעב, מצוה ליתן לו אוכל גם בשבת, משום הכתוב (תהלים קמ"ט) וירחמיני על כל מעשירי.

ודגי נוי שבביתו, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ה) שהם נחשבים שמוזהרין עליו, ומותר להאכילם, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (דרך שיחה ח"א עמ' תקמ"ו), אך לגבי עכבר שנלכד במצודתו, כתב (שם) בשם החזו"א שאין מוזהרין עליו.

[משנ"ב ס"ק לב]

שאין לו מה שיאכל⁽¹⁹⁾.

(19) ובאופנים שהותר להאכיל בעלי חיים בשבת, אם יכול ליתן להם אוכל בערב שבת שישפיק להם עד לאחר השבת, דעת הגר"ח קניבסקי (דולח ומשקה עמ' קע) שטוב לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק לג]

מעמיד אדם בקמתו⁽²⁰⁾ וכו', ואין זה נוח אלא צער⁽²¹⁾.

(20) ובטעם הדבר שאינו נחשב לעושה מעשה בכך שהוא מעמידה על גבי העשבים, אף שלגבי דיני נזיקין אמרו בגמרא (בבא קמא נ"ב ב) שהמעמיד בהמה על גבי קמת חבירו חייב, ופירש הרשב"א שם (ד"ה המעמיד) שחייבו משום אדם המזיק, ביאר החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק א) שלגבי נזיקין הקפידה התורה על כך שגורם נזק לחבירו, וכשמעמיד בהמה על קמת חבירו יש להחשיבו כמזיק, אבל לגבי שבת הקפידה התורה שלא לטרוח במלאכת חול, ובמעמיד בהמה על גבי עשבים אינו טורח במלאכת תלושת העשבים, ולכן מותר להעמידה.

(21) ובאופן שגם אם לא יעמידה על גבי העשבים היא לא תצטער, כגון שיכולה לאכול במקום אחר, כתב הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ז הע' יח) שמבואר באבן העזר (סי' שכח) שאסור, כשם שאסור להעמיד עלוקה למצוץ דם משום שבינת בהמתו, כיון שאם לא יעמידה אין לה צער.

ולענין לשטות כלב לצוד חיה, כתב בשו"ת אבני נור (א"ח סי' קצ"ו) שאם הוא באופן שוראי שהכלב ישיג אותה, אסור משום מחמר ואם הכלב שלו בכל אופן אסור משום שבינת בהמתו. מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"א פס"ו ס"ק ב), שכיון שדרכו הנאותו של הכלב לצוד בעלי חיים אחרים, אינו עובר בכך על שבינת בהמתו [אלא שיש בכך איסור משום ציד], אלא הרי הוא כמעמיד בהמתו על עשבים שתאכלם, שזו מנחתה הנאותה. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' נב אות ב) כתב, שהואיל ואין האדם עושה כלום בשעת רדיית הכלב, אלא רק משהיה אותו לפני שמתחיל לרדוף, אינו נחשב כמחמר, כיון שמחמר הוא רק כאשר האדם עושה את המעשה בשותפות עם הבעל חיים.

[ביה"ל ד"ה ויוני ביתו]

הכי נמי קמ"ל אדם אחר⁽²²⁾.

(22) וכשישראל רוצה לעשות טובה לנכרי שהוא שכיר, ולהאכיל את בהמתו, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ה) שאסור, משום שלא נחשב שמוזהרין מוטלים על הישראל.

[ביה"ל ד"ה להאכיל תולעת]

גורפין אותן פלגתו יד שלא כדרך גורפין בהל⁽²³⁾.

(23) ולהחליף מים ביום טוב בכלי שיש בו דגים שלא ימותו, כתב החי"א אדם (ח"א כלל לא ס"ב) שמותר כיון שמוזהרין החי"א עליו, וביאר הגרש"ז אויערבך (ש"ש פכ"ז הע' צג) שכונת החי"א אדם בדגים שרצונו לאוכלם, אלא ששומרים במים עד זמן אכילתו כדי שישארו טריים, ולכן ביר"ט אינם מוקצה ומותר לטלטלם, אבל בשבת הדגים המים נחשבים למוקצה ואסור לטלטלם. ולכן באקווריום עם דגים שאינו חושב לאוכלם, דעת הגרש"ז אויערבך (ח"ג שם) שגם ביר"ט הם מוקצה.

[ביה"ל ד"ה אבל לא]

עין בחדישי רבי יצחק אגרי⁽²⁴⁾.

(24) ושם לגבי להעמיד את בהמתו על עשבים שנתלשו, כתב המשך במילואים עמוד 59

הלכות שבת סימן שכר שכה

ביאורים ומוספים

בכיסו כמה פרוטות, שמותר לטלטלו, כיון שהפרוטות בטלות לבגד. ומבואר במג"א (סי' שכג ס"ק יד, שהוא מקור דברי השעה"צ), שמתעם זה היתר השו"ע לעיל (סי' שח סכ"ז) לטלטל שולחן שמתחת עליו עצמות או קליפות שאינן ראיות למאכל בהמה אם מונחת על השולחן גם פת, כיון שהעצמות והקליפות בטלות לפת. ואם קשה לו לנער את השולחן, כתב המשנ"ב שם (ס"ק קטז) שיתכן שמותר להניח פת על גביו אפילו לכתחילה כדי לטלטלו.

ומשמע מדבריו, שבלא הטעם שהפירושים בטלים לבסוף, נעשית הכוס בסיס לפירורים באמצע השבת. ואע"פ שכתב במשנ"ב לעיל (סי' רסו ס"ק כו) שאין דבר נעשה בסיס באמצע השבת, כבר כתב החו"א (ארי"ח סי' מח ס"ק ח) שדוקא לענין ניעור אומרים כן, ומשום כך מותר לנער, אבל לטלטל את הבסיס אסור אף לצורך מקומו. וכן מבואר ממה שכתב המשנ"ב לעיל (סי' שי ס"ק לו), שדבר שנעשה בסיס באמצע השבת, אם לא מניח עליו דבר היתר אסור לטלטלו, אבל לנער מותר.

ומשמע מדבריו שאף אורח יכול לעשות בסיס, וכן מבואר ברמ"א לעיל (סי' שט ס"ד), ומשמע במשנ"ב שם (ס"ק כז) שדוקא כשעושה כן מרעת בעל הבית ונוח לבעה"ב בכך, אבל כשאין הדבר נוח לבעה"ב לא נעשה החפץ בסיס בכך. וכן מבואר בתוספות רע"א (דמאי פ"ז מ"ב אות עא) לענין תלמיד חכם שמתארח אצל עם הארץ בשבת, שצריך להפריש תרומה ולומר 'מה שאני משייר בבוס יהיה מעשר' [מלבד שצריך להתנות כן מערב שבת], שכתב שם שאין התלמיד חכם עושה את הכוס בסיס לתרומה הטמאה [שהרי תרומת עם הארץ טמאה, ודינה כמוקצה מחמת גופו] כיון שאין הכוס שלו, למרות שהוא אורחו של עם הארץ. [ומ"מ מבואר בירושלמי (דמאי ד, א) שאין לו לטלטל את הכוס, משום שעל ידי כך הוא מטלטל את התרומה הטמאה שבה]. והחזו"א כתב (ארי"ח סי' מח ס"ק ט), שטעם זה שהפירושים בטלים לבסוף אינו מוכרע, שאפשר שכיון שהפירושים אסורים בהנאה, הרי הם מוקצים יותר מכל מוקצה אחר ואינם בטלים לבסוף, וכמבואר בגמרא (ביצה כא, ב), ואין היתר לטלטל את הכוס עם הפירושים אלא מדין גרף של רעי. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שכג ס"ק לו).

[משנ"ב ס"ק ב]

דקפן'נסין עניי' אינם'הידים עם עניי' ישראל מפני דרכי שלום.⁵
(5) ולענין מי שבבעלותו בית מלון, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ב) אם מותר לו לארח נכרים בשבת, שכיון שמטרת האירוח היא להרויח כסף ולא כדי לכבדם, לא שייך בזה הטעם של 'דרכי שלום'.

ולענין ישראל שמחלל שבת בפרהסיא, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שם), אם הטעם של 'דרכי שלום' שייך אף בו, או שמא אינו שייך אלא בנכרי, ונפקא מינה אם מותר לארח מחלל שבת בפרהסיא לסעודות שבת.

[משנ"ב ס"ק ז]

אפלו אם אינו מפרש לו ש'אכל גס'פן שרי, דמסתקא יאכל שם⁶
וכי', או שהוא הרבה שאי אפשר לאכלן שם⁷.

(6) ואם דעת הנכרי להוציא את המזונות, כתב לקמן (סי' תמד ס"ק יז) לענין נתינת חמץ לנכרי בערב פסח שחל להיות בשבת, שאם יש שם רשות הרבים גמורה, ראוי לבעל נפש להתנות עם הנכרי במפורש שנותן לו את החמץ על מנת שיאכלנו שם ולא יציאנו.

(7) ושיעורו, כתב לקמן (סי' תמד ס"ק ב) שהוא יותר מכדי סעודה אחת.

[משנ"ב ס"ק מא]

דיבנדאי יש בו מה שנמאס ככר במדרס רגליו ולא חזי לטלטול²⁵.
(25) וכשצריך למקומו של התבן, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ח) שמותר לגורפו על ידי דבר אחר, כדי שיחשב כטלטול מן הצד.

סימן שכה

אינו'יהודי שעשה מלאכה בעד ישראל

[משנ"ב ס"ק א]

אף דביוס'טוב אסור לזמן אינו'יהודי¹ לאכל עמו².

(1) וכן מומר לחילול שבת בפרהסיא, כתב לקמן (סי' תקיב ס"ק ב) שדינו כנכרי ואסור לבשל עבורו ביו"ט, ואם כן אסור גם להזמין לאכול עמו. [על הזמנת מומר בשבת, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ב)].

ומי שמחלל שבת משום שאינו יודע את חומרת הענין של חילול שבת, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ט שאלה ג) שדינו כתינוק שנשבה, ומותר להזמין לאכול עמו ביו"ט.

ובזמנינו, שישנם רבים שאינם שומרים תורה ומצוות רח"ל, אע"פ שיועדים את חומרת הענין של חילול השבת ויודעים שישנם יהודים שומרי תורה ומצוות, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פ"מ אות ג) שיש להחמיר שלא לבשל עבורם ביו"ט. ובענין זה דעת הגרש"ז אויערבך (מעדני שלמה מועדים יום טוב ה'ע' ה) שיש לעיין על מה סומכים אותם המזמינים מחללי שבת בפרהסיא לליל הסדר, ומ"מ אם מזמינים אדם שמתחיל להתקרב לשמירת תורה ומצוות, דעתו (הליכות שלמה מועדים ח"ב, פסח הלכה טו, רשימות) שיש להקל, כיון שאפשר לקרבו על ידי הזמנה זו.

ולענין מי שבבעלותו בית מלון שמתארחים שם ביו"ט נכרים ומחללי שבת בפרהסיא, כתב הגר"י קניבסקי (מועדים וזמנים ח"ח סי' מו) שיש כמה צדדים להקל בזה על פי דברי המשנ"ב בהלכות יום טוב, ע"ש.

(2) ודוקא להזמין נכרי לביתו אסור, אבל אם הנכרי בא מאליו לביתו של הישראלי, כתבו השו"ע והרמ"א לקמן (סי' תקיב ס"א) שמותר, והוסף הרמ"א שם, שהוא הדין לשלוח לנכרי מזונות לביתו.

ולתת לנכרי מזונות בתור תשלום עבור מלאכה גמורה שעשה ביום טוב בשביל הישראלי, כתב המשנ"ב לקמן (סי' תקלו ס"ק מד) שאסור, ואפילו לאחר יו"ט, משום שהישראל מראה בזה שנוח לו במלאכה שנעשתה עבורו בשבת, והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק מו) שצריך גם למחות בו בשעה שעושה את המלאכה.

[שעה"צ ס"ק א]

ואין לאסור מפני ש'טלטל הישראל הכוס שיש בו פתירת' ששנה אינו'יהודי כיון דנאסר בשתייתו³, דלא נעשה בסיס, דהפירין בטלי להכוס⁴.

(3) ומבואר בגמרא (ביצה כא, ב) שישן זה אסור אפילו בהנאה משום 'סתם יינם', ולכן למרות שהוא ראוי לתרגולים או לנכרי אסור לטלטלו. וכן מבואר במשנ"ב לעיל (סי' שח ס"ק קע) שמי שאסר כבר בדרך על כל העולם, אסור לכל אדם לטלטלו [כיון שנאסר בהנאה], וכן כתב במשנ"ב לקמן (סי' תמד ס"ק כא) לענין חמץ בערב פסח שחל להיות בשבת, שאחר שעה ששית נחשב החמץ כמוקצה ואסור לטלטלו, ואפילו למי שיש לו נכרי, או שיש ברשותו כלב, שכיון שהחמץ אסור בהנאה, אין הוא יכול ליתנו להם.

(4) וכן כתב במשנ"ב לעיל (סי' שי ס"ק לא) לענין בגד שמתחת

הלכות שבת סימן שכר שבה

קנז

באר הגולה

ח שם בפרק ט שם
במשנה ובחכמים
א ביצה כ"א כמנה
אמוראי דקברי וכו'
וכן פסקו הר"ף
ורא"ש ונכס"ס
בפרק ו מהלכות
שבת ב שם י"ט
ג דקב"ס שם וכתב
הרב המגיד שהוא
מהירושלמי
ד תוספות ורא"ש וכו' ברש"י שבת ד תוספות שם י"ט ורא"ש וכו' ומהירושלמי שם

האבוס לפני שור של פטם, האפלו אבוס של כלי, גזרה אטו של קרקע (מ) דאיתי לאשווי גמזות.
וואסור גס"ב (יב) (מא) לסלק התבן מלפניו לצדיו:

שכה אינו יהודי שעשה מלאכה בעד ישראל, ובו ט"ז סעיפים:

א "מתר (א) לזמן אינו יהודי בשבת, (ב) יומתר לתן מזונות (ג) *לפניו (ד) בחצר (ה) לאכלו, ואם
נשלן ונצא אין נזקקין לו. ודוקא שהאינו יהודי בחצר, ואכל אם עומד בחוץ (ה) ופשוט ידו לפנים, שידוע
הוא שיוציאו, (ו) "או לתן לו שאר חפצים (ז) שדרך להוציא, אסור אפלו אם עומד בפנים,

באר היתב

לפניו, ש"ג, מ"א: (3) שדרך וכו'. עין ט"ז שהעלה דלדין דנהגין להקל לשלח
אפלו לכתחלה חוץ לעירוב כמ"ס רמ"א סעיף י, אין אנו חוששים בדברים הנזכרים
כאן אלא כמדיד דשק"ב בו משא ומתן, אבל אכלה ושתיה נהגים להקל, והשעם

באר הלכה

* לפניו חצר. עין משנה ברוך מה שכתבתי בשם הפוסקים לאסור אם נותן
לו בידו, ושהאלה רבה חולק עליהם. ומה שכתבו דברייהם מדברי
ההרדכי בשם התוספות שכתבו דאסור לתן ביד משום עקירה, פרש האלה רבה
דהני דוקא כשהאינו יהודי עומד בחוץ, דאז שיק לומר דעושה הישראל עקירה,
מה שאין כן כשהאינו יהודי בפנים והוא ידו ברשות אמת מחוץ אחר-כך כעושה
האינו יהודי עקירה מתוך ומתן, ומשעם לכאורה מדברי, דלהרדכי אף
כשנותן לו על-מנת להוציא מפרו, וזהו דמקו, דמקו ששם ההרדכי אחר-כך: וכן
למה לו משכנו וכו' דרך מלבוש, בלא כול להכניס בפנים ולתן לו, מוכח ומה
דגם להרדכי סבירא לה דאף באופן זה אסור, דאף דאין זה בכלל עקירה דיהיה
אסור לישראל משעם דעושה חצי המלאכה בעצמו, מקל מקום כיון דנותן לו
ומוציא מחוץ כשלוחו בזה, וכמו שכתבו הפוסקים. ומקל מקום כענינו נראה
לעצית דעתו לענין מזונות כשנותן לו סעם אפלו בידו, שיש להקל כשהוא נראה,
דאף לפי דעת הב"ח ושאר אחרונים בפרש דברי ההרדכי, מקל מקום לא
משעם כהרדכי לאסור משעם עקירה או משעם דמחיו כשלוחו אלא בידוע שיוציא
לחוץ, דיש מהחירן בפרש-הרבים דילן או מפני דרכי שלום, ועל זה כתב
דביתוספות כתבו (ואי כפי גרסת הב"ח ירו', ע"ש) לאסור משעם עקירה ומה
שכתב הב"ח: ומתוך מה שכתב האור וזרע נראה מבאר וכו', איני יודע מנא לתן,
וכן מוכח שם דאסור במשכנות וכו' דהניו באופן זה שלוקח על-מנת להוציא,
אבל בדרך שנותן על-מנת לאכל ומעצמו מוציא אין שום סעך כלל משום לאסור
משום עקירה, דלא שיק עקירה לישראל בזה, וכן מחיו כשלוחו בס"פ אין שיק,
דבדבר-אכלה פליג דמסתמא יאכל מיד, כמו שכתבו הפוסקים, אם לא שידע
שיוציא, ומהביתוספות דנקט 'נותן לפניו גס"ב' אין ראיה, דאפשר דמשום נותן
לפני בלבים נקט בלשון זה, או אהא דמלתא נקט דכשנותן אותו נותן
לפניו, וכן הוא בלשון הנכס"ס 'נותן לפניו אינו יהודי נותן לפניו. ובידושלמי,
הוא כההנהגותיו והביאו הנ"ל, משעם כהרדכי דלאו דוקא לפניו, והוא
הדין בידו, דכתב 'אין נותן מזונות לעובד-גלולים על-מנת להוציא, ומשעם
דרך על-מנת להוציא אסור אבל בלא על-מנת להוציא מותר לתן לו בכל גונו,
דלא חזקי 'לפניו' כלל, ועל-כן קשה על ההנהגות שהעתיקו בפשיטת דאסור
לתן בידו. אכן מדברי השל"ח גבורים על ההרדכי שהביא בשם התוספות,
והעתיקו מהגן-אברהם, משעם דאפלו במזונות אסור לתן בידו [והנהגה בתוספות
שלפניו לא נמצא דבר זה, ולענין דעתו שהוא מדברי התוספות דף ג עמוד א
דבור המתחיל 'בבא', ע"ש], והפנה שם כשהוא עומד בחוץ ופשוט ידו לפנים,
והוא הדין כשהוא עומד בפנים ונותן לו על-מנת להוציא, אבל משטחיות דברי
השל"ח גבורים לא משעם בן. שוב מצאנו באור וזרע שכתב דיש שהיו רוצים
לדקוק מהביתוספות דדוקא לפניו אבל גם לדידהו אינו מבאר משום עקירה, ונראה
שדעתם היה דבדיו אסור משום מראית-עין, והוא כתב דאין ראיה, וכמו
שכתבנו למעלה [ודע, דהמשכן באור וזרע גופא דקרא בבבלי דברים כמה שהעתיק
בהרדכי הלשון מפרשים השני בשמו, ובאור כל דברי האור וזרע מוכח שם בהרדכי
כמו שבאר הבית-יוסף במסקנתו, ע"ש]. ולדין נראה דיש לסלק להקל בדיעת
האלה רבה דאין בזה משום עקירה, וגם משום מראית-עין אין כיון כיון שאינו
נותן לו על-מנת להוציא, וכמשעם מהירושלמי בפ"ל, וכל שכן בפרש-הרבים
דילן דאיתו אלא גזרה לגזרה, עין שם באור וזרע דסלקא דעתה להקל משעם זה

שער הציון

(ג) רש"י: (ל) סמ"ג ומרדכי: (לה) רש"י: (ב) ואין לאסור מפני שטלטל הישראל הכוס שלש בו פיריית-שקרה אינו יהודי בין דנאסר בשבתית, דלא נעשה כסין,
דהפרורין בטלי להכוס⁽⁴⁾ [תוספות, והביאו מהגן-אברהם בסימן שכן, ואף לפי המסקנא שם דאסור בהנאה חמירי, אפשר דהיינו כן לז"ר לא סבירא לה: (3) דלענין
בשול כוס-טוב שהוא מלאכה דאורייתא חשיב אין מנותן ע"י, דאסור להנחות בשבילו, כמבאר בסימן תיקב [ות"ס]: (2) ולא דוקא עניים, והוא הדין כל אדם יהודים
מפני דרכי שלום [מח"ס ש"ך י"ד סוף סימן קנא]: (7) ב"ח ומגן-אברהם בשם השל"ח גבורים בשם התוספות ורש"י. וצ"ע באור הלכה: (ה) הגר"י ופשוט: (1) לקמן

הלכות שבת סימן שבה

המשך מעמוד הקודם

שכיון שאין הוא משיב את הפירות באמירה זו, אלא מגרע אותם, שהרי פירות שנלקטו היום טובים יותר מפירות שנלקטו אתמול, הרי הוא נאמן. ואם הנכרי יודע שפירות שנלקטו היום אסורים לישראל, כתב שם שאין הנכרי נאמן לומר שנלקטו אתמול, כיון שכונתו להשיב את הפירות בכך שיהיו מותרים לישראל.

(30) שם (ס"ז) כתב הרמ"א שנכרי שהביא ביצים ביום טוב כדי למוכר, ומסירה לפי תומו שנולדו אתמול, הרי הוא נאמן, כיון שביצה שנולדה ביום טוב אינה אסורה אלא מדרבנן, אבל לענין איסורי תורה, אין הנכרי נאמן אפילו במסירה לפי תומו.

[משנ"ב ס"ק לא]

דב'הביא דורון [א' ה'ביא למכור] ח'שכין כ'נדיא ת'לשן ב'שבת⁽³¹⁾. אמנם, בביה"ל לקמן (ס"ז תקפו ס"ג ד"ה אפילו) כתב, שד"ן זה שנכרי שהביא דורון לישראל ודאי תלשו היום, אינו אלא לדעת רש"י שמותר ליהנות מחפץ כשיש ספק אם לקטו הנכרי עבור ישראל, אבל לדעת שאר הראשונים שאוסרים בספק, אין הכרח לומר שנכרי שהביא דורון לישראל ודאי תלשו היום, אלא אפשר לומר שזה ספק, דהיינו שלדעת הרמב"ם ספק אם לקטו עבור ישראל, ולדעת השיטה מקובצת ספק אם לקטו בשבת. והוסיף, שהנפקא מניה בין דעת רש"י לדעת שאר הראשונים היא באופן שיצטרף לספק זה ספק נוסף, כגון כשיש ספק אם יש במינו במחבור, שבאופן זה לדעת רש"י יהיה אסור ליהנות ממנו, ולדעת שאר הראשונים יהיה מותר משום ספק ספיקא, וכעין המבואר להלן (ס"ק לב).

[משנ"ב ס"ק לב]

ד'הוא דב'ר ש'ש'ש לו מ'תירין, ש'אפ'שר ל'הק'מין ע'ד מ'וצ'א'י ש'ב'ת⁽³²⁾. אמנם, לענין נכרי שהדליק נר בשבת, וספק אם הדליקו עבור ישראל או עבור נכרי, כתב לעיל (ס"ז רעו ס"ק טז) שאסור ליהנות מהנר, למרות שאין אפשרות להמתין עד מוצאי שבת, שהרי הוא צריך את האור בשבת, ועוד, שאם ימתין עד מוצאי שבת יגמר השמן שבנר. ולענין מלאכה שנחלקו בה הפוסקים אם מותרת היא או אסורה, ועשאה ישראל בשבת, כתב לעיל (ס"ז ש"ח ס"ק ב) שאע"פ שהיא דבר שיש לו מתירין, מ"מ מותר ליהנות ממנה, כיון שספק דרבנן לקולא. ובטעם החילוק כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב ס"ז כד) על פי דברי שו"ת וית רענן (א"ח ס"ז ה אות ו), שדבר שאיסורו מדרבנן משום גזירה, חמור מדבר שאיסורו משום קנס, ומשום כך כשישראל עשה מלאכה בשבת, שאיסור ההנאה מן המלאכה הוא משום קנס, כשיש ספק אם נעשתה המלאכה בשבת לא קנסו אפילו 'בדבר שיש לו מתירין', מה שאין כן בנכרי שעשה מלאכה בשבת עבור ישראל, שאיסור ההנאה מהמלאכה הוא משום גזירה שמה יאמר הישראל לנכרי לעשות עבורו מלאכה בשבת, אם כן אסור ליהנות ממנה גם בספק, על כל פנים בדבר שיש לו מתירין. ובספר ל'וית חן' (ס"ז ש"ח אות מג) יישוב, שהטעם שהיקל המשנ"ב בזה הוא מפני שסבר כדעת הפר"ח (ס"ז תצו ס"ג ד"ה והשתא) שבמקום שהספק הוא ספיקא דרינא, אין להחמיר בענין דרבנן דבר שיש לו מתירין, וכן כתבו בשו"ת שאגת אריה (ס"ז צ) ובפמ"ג (פתיחה להל' י"ט ח"ב פ"א אות כז), וכן הוכיח בחי' רעק"א (שבת לח, ב ומגילה ה, ב) מהר"ן (בשבת שם ובנדרים מז, ב). אמנם בשו"ת תורת חסד כתב (א"ח ס"ז לח אות ג) שמוכח ברש"י (עירובין לט, ב) שהחמיר בזה, והביאו הגר"ש אלישיב (שם).

(27) ומטעם זה כתב לעיל (ס"ז ש"ח ס"ק ה), שהחמירו במלאכת נכרי שלא ליהנות ממנה עד מוצאי שבת 'בכדי שיעשו', יותר מאשר במלאכת ישראל שנעשתה במידה שמותרת מיד במוצאי שבת אפילו למי שנעשתה המלאכה עבורו, שדוקא במלאכת נכרי יש לחוש שמה יאמר לו הישראל לעשות עבורו מלאכה בשבת, כיון שאיסור 'אמירה לנכרי' קל בעיני הבריות, מה שאין כן במלאכת ישראל שאין לחשוש שמה יאמר לו לעשות מלאכה בשבת, שאיסור זה חמור בעיני הבריות, ועוד, שאפילו אם יאמר לישראל לעשות מלאכה בשבת, ודאי שלא ישמע לו.

ולענין נכרי שהביא שופר מחוץ לתחום, כתב לקמן (ס"ז תקפו ס"ק פז) שמותר לתקוע בו ואפילו אם הביאו מחוץ ליי"ב מיל [ש"א שיש בוה משום תחומין דאורייתא], שכיון שגדר האיסור הוא שלא ליהנות ממלאכת שבת, אין זה שייך כאן, שהרי 'מצוות לאו ליהנות ניתנו'. וכן כתב בשע"צ שם (ס"ק קכד) שאין איסור ליהנות מהשופר מהטעם שמה יאמר לנכרי לעשות מלאכה עבורו, כיון שאין לחשוש שמה יאמר הישראל לנכרי לעשות עבירה לצורך מצוה, שהרי בוה יחשב הדבר כ'מצוה הבאה בעבירה'.

וכן לענין נכרי שהביא לישראל איגרת מחוץ לתחום, כתב לעיל (ס"ז ש"ח ס"ק נה) שמותר לקרוא בה כיון שלא שייך כאן איסור הנאה ממלאכת שבת, שהרי אין זו הנאה מגוף המלאכה. וכן אין לאסור לעשות כן מהטעם של שמה יאמר לנכרי לעשות מלאכה עבורו, שהרי אין הוא יודע מי ישלח לו איגרת. אמנם בביה"ל שם (ס"ד ד"ה טוב לזהר) כתב, שנכון מאוד להחמיר בזה, אם לא לצורך גדול.

ולענין דין 'מועשה שבת' במלאכת ישראל, שכתב השו"ע לעיל (ס"ז ש"ח ס"א) שאם נעשתה במידה אסור לו ליהנות ממנה עולמית ולאחרים מותר במוצאי שבת מיד, ובשוגג מותר גם לו ליהנות במוצאי שבת מיד, כתב בביה"ל שם (ד"ה אחת משאר) שכיון שטעם האיסור הוא משום קנס, אם כן באופן שאין הקנס ניכר, כגון שנטע אילן בשבת שגם לולא הקנס אינו יכול ליהנות ממנו במוצאי שבת, אסור ליהנות ממנו עולמית וחייב לעקור את האילן.

[משנ"ב ס"ק טז]

ו'לקט שם א'חרים ו'חזר ל'כאן⁽²⁸⁾ וכו', ב'מסיח לפי תמו' ש'נלקטו מ'ערכ' ש'ב'ת, ע'ן ב'מה ש'כתבנו ש'ס'ס⁽²⁹⁾ וב'סימן תקינ'ג⁽³⁰⁾.

(28) ומלאכה שאי אפשר לעשותה שוב במוצאי שבת, כגון צילום שנעשה בשבת על ידי נכרי עבור ישראל, דעת הגר"ש אויערבך (ביצחק יקרא) שאסור ליהנות ממנו לעולם, כיון שלא שייך לשחזר במדויק את האירוע שצולם. וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"ב פכ"ג הע' עד).

ולענין נכרי שעשה מלאכה בשבת, ולולא מלאכתו היה הדבר נפסד לגמרי, כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ג ס"ז רצו) שאף על פי שהיה צריך לאוסרו עולמית, שהרי גם אם נמותין במוצאי שבת 'בכדי שיעשו' ישנה עדיין הנאה ממלאכת הנכרי, וכן קיים החשש של שמה יאמר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת כדי יפסד הדבר, מ"מ לא פלוג רבנן, ואין הדבר אסור אלא עד מוצאי שבת 'בכדי שיעשו', שהרי לא מצאנו שאסור חו"ל עולמית מלאכת שבת, אלא אם כן נעשתה בפרהסיא, כמבואר בשו"ע להלן (ס"ד).

(29) שם (ס"ג) כתב הרמ"א שהנכרי נאמן, וביאר המשנ"ב שם (ס"ק לא)

